

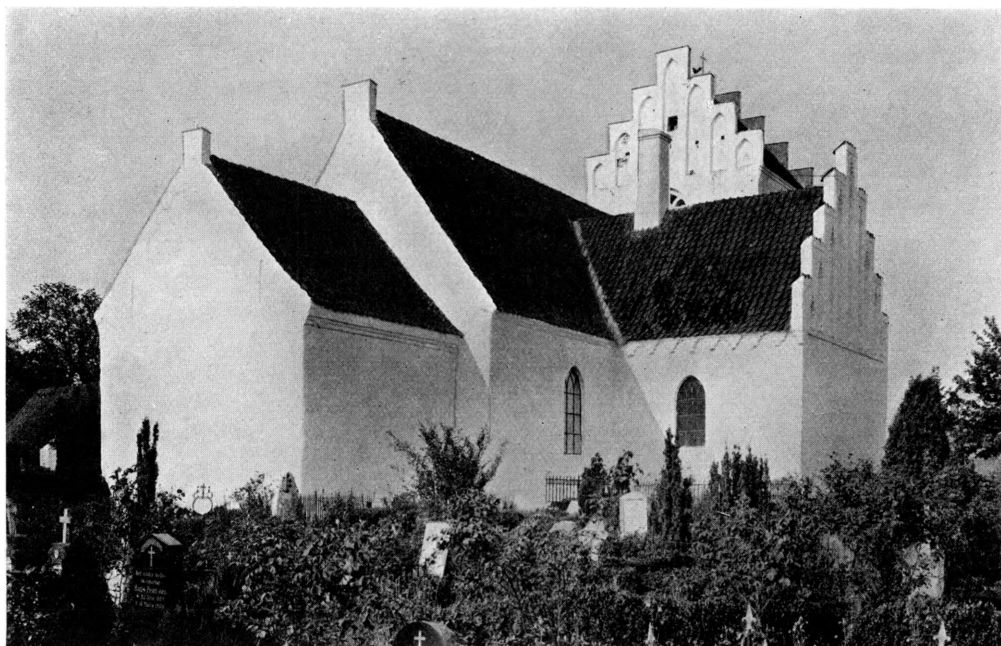

Fig. 1. Lunge. Ydre, set fra Nordøst.

M. M. 1914

LYNGE KIRKE

ALSTED HERRED

Kirken blev 1297 af Roskildebispen Jens Krag overdraget til Sorø Kloster. 1687 blev den fra Kronen afstaaet til Christian Bielke til Næsbyholm og fulgte dette Gods til 1. Februar 1925, da den overgik til Selveje¹.

Kirken ligger i Sognets østlige Del paa fladt Terræn midt i Lunge By, omgivet af en sentmiddelalderlig, hvidtet Hegnsmur af røde Munkesten, helt bevaret med Undtagelse af et Stykke mod Nord, hvor den erstattes af Skolebygningen. Mod Syd, ind til Præstegaarden, og mod Vest er der fladbuede, falsede Indgangslaager, fra o. 1550, foroven med en bred Tinde.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib med gotisk Vestforlængelse samt gotisk Taarn, Nordkapel og Vaabenhus foran Syddøren.

Den oprindelige Kirke, hvis Skib udgør de to østlige Hvælvfag af det nuværende, og hvis Kor er lige afsluttet, er opført af raa og kløvet *Kamp* i ret regelmæssige Skifter og med Hjørnekvadre. Skibets romanske Murværk er kun o. 3,80 m højt over det nuværende Terræn. Syddørens Sider er de gamle, men dens rundbuede Afdækning er moderne; dens høje rundbuede Spejl ind mod Kirkerummet staar derimod urørt. Norddøren er forsvundet ved Tilbygningen af Nordkapellet. Vestlig paa Korets Nordmur findes en tilmuret Præstedør,

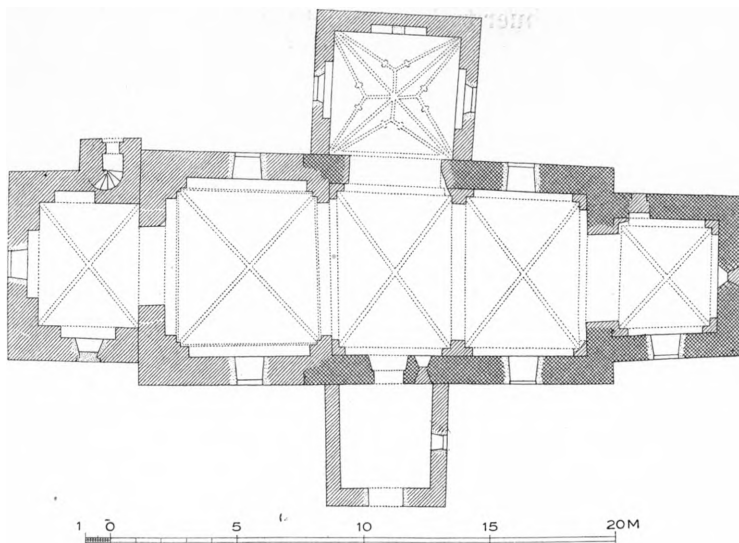

Fig. 2. Lyng. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1931.

60 cm bred udvendig, 84 cm indvendig, hvor den fremtræder som en Blænding med vandret Plankeafdækning. Korets Østvindue staar indvendig som Blænding og med Lysningsramme af bruglaserede Fliser, vel næppe helt oprindelig (Maal: 137 x 94 cm, i Lysningen 77 x 35 cm). Ligeledes er det vestligste af Skibets Sydvinduer (indvendig: 131 x 68 cm) i Behold saavel mod Kirkerummet som mod Vaabenhusloftet, hvor det kan ses, at det helt er sat med Kamp. Det er overmaade højsiddende, gaar helt op til Skibets gotiske Teglpaamuring. Efter dets Plads tæt øst for Døren maa det antages, at Skibet har haft to Vinduer i hver af Sidemurene.

Gotiske Omdannelser og Udvidelser. Den første Ændring, Kirken er undergaaet, synes at have bestaaet i, at man har nedbrudt den gamle Vestgavl og forlænget Skibet mod Vest, overvejende med Munkesten; dette er vistnok sket o. 1350—1400. Den nye Gavl fik fem store spidsbuede Blændinger, af hvilke den midterste er bredest og har en dobbelt Spidsbue med kort Halvstens Midtstav, der slutter i en uprofileret Konsol. Midtblændingen er 144 cm bred, de andre 85 cm; Blændingerne adskilles af Helstens Piller og er Halvsten dybe. De har staaet med pudset Felt mod den røde Mur. Kamtakker ses ikke, men kan være nedtagne ved Paamuringen af Taarnet, ligesom Forlængelsens Vinduer er blevet ødelagte ved Indsættelsen af de nye, spidsbuede Støbej ærnsvinduer. Forlængelsen dækkes af en Hvælving med Rundstave langs Kappekanterne og ensidige Rundstavs-Kragbaand paa de halvanden Sten brede Buer; Ribberne har i Vederlagshøjde en lille rudimentær Søjle dannet af rundede Sten, paa Oversiden ses Forstærkninger i »Lommerne«. Da Overvæggene staar blanke, maa man antage, at Hvælvingen er samtidig med Udvidelsen, uagtet

Tilstedeværelsen af Skjoldbuer tyder paa det modsatte. — Først i den følgende Tid, i Løbet af 1400'erne, er den romanske Kirke blevet overhvalvet. Hvalvene har her almindelig sengotisk Karakter og virker yngre end i Vestforlængelsen. Skibets to Fag adskilles af en to Sten bred Gjordbue. Antagelig i Forbindelse med Overhvalvningen har man forhøjet Murene med nogle Skifter Munkesten og ommuret Korbuen, saa den fik sin nuværende spidsbuede Form, og ganske følger Korhvalvets Skjoldbue.

O. 1500 opførtes *Taarnet* af Munkesten. Dets Underrum dækkes af en samtidig Krydshvalving, der har Overribber med Trinsten. Ligesom de to øvre Stokværk har det spidsbuede Spareblændinger i de tre Sider; mod Syd har været et lille fladbuet Vindue i spidsbuet Spejl, nu omdannet og tilmuret, medens et lignende i Vest helt er ødelagt af et senere Vindue. I Mellemstokværket er til de samme Sider lignende Vinduer bevaret. Det samtidige Trappehus er af almindelig sengotisk Karakter med fladbuet Indgangsdør i spidsbuet Spejl. Klokkeloftets Glamhuller har to Spidsbuer og Toprude i spidsbuet Indfatning. Gavlene har syv nu cementafdækkede Kamme og derunder i Øst syv spidsbuede Høj blændinger, mod Vest derimod fem brede, fladt aftrappede Højblændinger og yderst to Korsblændinger; denne sidste Gavl er imidlertid ommuret i nyere Tid. Taarnet har gamle Støttepiller paa de to Østhjørner.

I Begyndelsen af 1500'erne opførtes, ligeledes af Munkesten, *Nordkapellet*, hvis Sidemure omtrent er af Skibets Højde og har udkragende Trappegesimser; de spidsbuede Vinduer er fra nyere Tid. Gavlen har ni Kamtakker og ni aftrappede Høj blændinger, de otte grupperede parvis, kun adskilte af Halvstens Stave, den midterste alene; i Gesimshøjde et vandret, to Skifter højt Blændingsbaand. Det Indre dækkes af en Stjernehvalving med Kvartstens Ribber og Tværsten og har ind til Skibet en spidsbuet Arkade. I de tre andre Vægge er der store spidsbuede Blændinger.

Vaabenhuset er muligvis den yngste af Tilbygningerne, men dog middelalderlig. Dets Munkestens Mure er tynde (o. 70 cm). Østvinduet og den store fladbuede Dør er ommuret i ny Tid; o. 1600 er Gavlen bleven ommuret med mindre, røde Sten (o. 25 x 12 x 6,5 cm) i Krydsskifte og har faaet munketeglhængte Kamme og Høj blændinger, hvis flade Buer har fremspringende Vederlagsbaand. Over Døren sidder i en lille kvadratisk Blænding et *Solur*, hvis Skive er af Træ. Det Indre har fladt Bjælkeloft.

Kirken har ved en Restaurering o. 1850 faaet nye spidsbuede Støbej ærnsvinduer. Forhøjelsen af Korets og Skibets Gavle, der har en enkelt Toptinde, stammer ogsaa fra ny Tid.

I Korets, Skibets og Vaabenhusets *Tagværker* er der en Del gammelt Egetømmer, men det er altsammen omsat.

Kirken staar nu tykt overpudset og hvidtet og er hængt med røde Vingetegl.

Fig. 3. Lynge. Figurer fra $\dagger$ Altartavle. (S. 296).

M. M. 1914

Fig. 4. Lynge. Font. (S. 298).

V. H. 1928

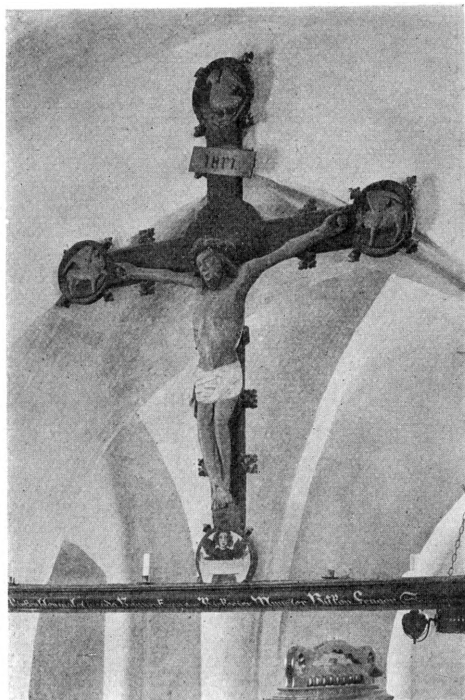

Fig. 5, Lynge. Krucifiks. (S. 297).

M. M. 1914

KALKMALERIER

Paa Skibets østre Hvælving blev i 1892 ved Kirkejejerens Foranstaltning afdækket nogle Kalkmalerier fra o. 1300, som efter en Undersøgelse af J. Kornerup atter blev overhvidtet. De var rent ornamentale: en Roset i Midten af Hvælvingen og røde og grønne Bladslyng paa Ribberne².

Paa Korbuen er o. 1750 malet en Biske- og Præsterække, for Præsterækkens Vedkommende begyndende 1607.

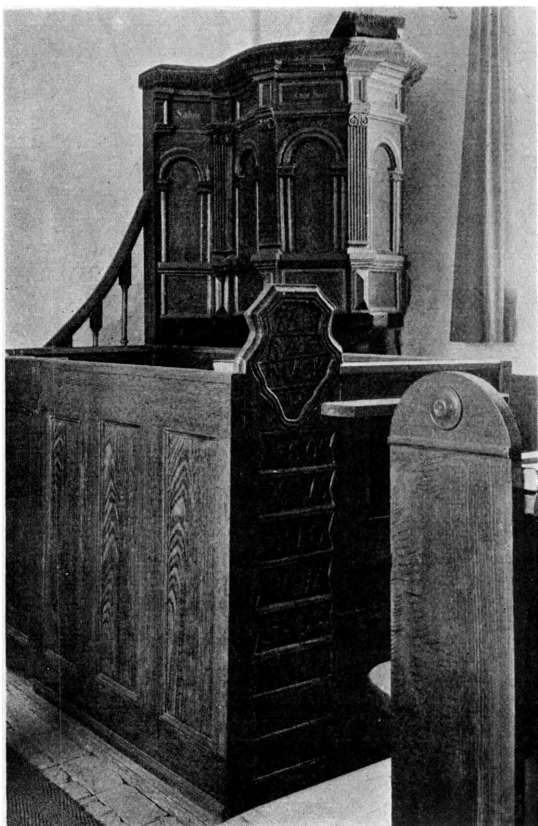
INVENTAR

Alterbordet er nyt. I det gamle † *Alterbord* fandt Præsten 1807 en *Relikviekapsel »af Bly eller Kobber«, som han indsendte tilligemed Dækpladen, »af Verde antico«, til Oldsagskommissionen.

Altartavle i Bruskbarok fra o. 1630. I Storfeltet er o. 1923 indsat et Maleri, den fortabte Søns Hjemkomst (af Troels Trier), og samtidig blev Tavlen stafferet med Guld og Farver. Storfeltet, hvis Bueslag blev fjernet og henlagt paa Vaabenhusloftet, havde intet gammelt Billede. Ved Nystafferingen dækkedes en paa Storgesimsen 1858 opmalet Indskrift: »Episcopo D. Joh. Bagger Pastore A. Schyte« (»Da Dr. Hans Bagger var Biskop og A. Schyte var Præst«), som sammen med det kronede Navnetræk, C 5, og Aarstallet 1681 i Trekantgavlen hentydede til en Udmaling af Tavlen og hele Kirken det nævnte Aar (sml. Krucifiks). Fra denne stammer ogsaa Topstykkets Maleri, en Korsfæstelsesgruppe.

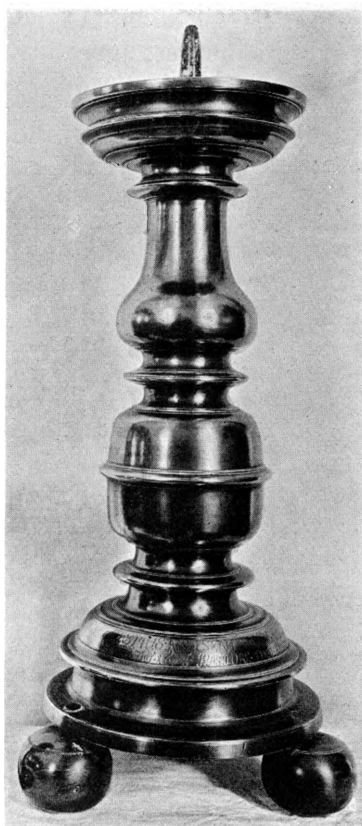
Fra Midtskabet i en sengotisk † *Fløjaltartavle* stammer tre *Figurer* paa Fodstykker, nu opstillede paa en Bjælke tværs over Buen til Nordkapellet (Fig. 3). De dygtigt skaarne, velbevarede, o. 100 cm høje Figurer forestiller: Anna selv-tredje, Jomfru Maria med Barnet, og den hellige Barbara. Under en ny Overmaling, grønt og Guldbronce, er der enkelte Spor af oprindelig Bemaling. Paa Bjælkens For- og Bagside er (1850) malet Skriftsteder (»Du skal tilbede Herren din Gud og dyrke hannem alene. Matt. 4. 10«; »Abraham veed Intet af os og Israel kiender os ikke men Du Herre er vor Fader vor Gienløser er Dit Navn i Evighed. Es. 63, 16«)³; de tilsvarende Skriftsteder, med 1600'ernes Fraktur, skimtes herunder. Antagelig er Opstillingen sket 1681.

Altersølv. Kalk, af kbh. Prøvesølv 1605(?), med sekstunget Fod, sekssidet Skaft, rund Knop med 2x6 drevne Blade, paa hvilke der er graveret Blomster og Ornament, samtidig Kumme. Paa Foden graverede Versaler: »Johannes Stephanus regiæ scholæ Sorensis præses in usum ecclesiæ Liunge f(ieri) f(ecit) 1610« (»Johannes Stephanus, Forstander for den kongelige Skole i Sorø lod [denne Kalk] gøre til Brug for Lyng Kirke 1610«); under Foden: »Veier

M. M. 1914

Fig. 6. Lyng. Prædikestol og Degnestol. (S. 298).

M. M. 1914

Fig. 7. Lyng. Alterstage 1678.

52 L 3 Q kjøft for 50 Dal.r«. Mesterstempel med Bomærke (Olrik 489). Samtidig *Disk*, med Cirkelkors, men uden Mærker.

Alterstager, 49 cm høje, med meget svære Balusterled og tre Kuglefødder (Fig. 7). Paa Fodskaalen indprikket: »Af Rasmus Nielsen oc Margareta Ottis Datter af Flintros til Liunge Kircke forærid den 16 7br 1678 Pastore D(omi)no Andrea Skytte«. — Flintros, sikkert Fejl for (Borød-)Flinterup i Sognet.

†*Røgelsekar* af Malm, til at hente Ild i; nævnt 1709.

†*Vægskab* har siddet i en i Korets Nordvæg udhugget Niche.

Korbuekrucifiks (Fig. 5), gotisk, fra o. 1450—1500. Figuren, 0,90 cm høj, har halvaabne Øjne; Haar og Skæg er flygtigt behandlet; Knæene bøjede; snævert Lændeklæde med nedhængende Flig. Korstræet har langs Kanterne gotiske Korsblomster, skaarne i eet med Planken, og ender i runde Felter med reliefskaarne Evangelist-Tegn. Den nederste Medaillon, med en malet Matthæus-Engel, er tilsat ved en Istandsættelse 1681. Krucifikset er opstillet paa en Bjælke, tværs over Taarnbuen, og nu malet med Legemsfarve, Korstræet

sort. Paa Bjælkens Bagside er malet: »Med Kirkens Directeurs Bevilling haver Sognepresten Anders Skytte ladet Kirken stafere ved Lauridzen Maler i Nestved 1681«; paa Forsiden: »Kirken blev malet 1850, da Rønnenkamp var Kirkeeier, Mynster Biskop, Fenger Sogneprest«. Under begge Indskrifter, der nu staar med hvidmalet Fraktur fra 1850, skimtes ældre Fraktur-Indskrifter⁴.

Font af Granit (Fig. 4), romansk, med en stor Tovsnoening midt paa Kummen og en tovsnoet Vulst mellem Kumme og Fod. Kummen, Tvm. 66 cm, har intet Afløb.

Fad af Messing, glat, fra nyere Tid. †*Fad* af Tin; nævnt 1709. Lille †*Messingkedel*., til at hente Vand i; nævnt 1709.

Prædikestol (Fig. 6), i enkel Høj-Renaissance, fra o. 1600. De fem Fag er nystafferede med Guld og Farver og nye Indskrifter; Storfelterne helt sortmalede. Bærestolpe og Opgang er nye.

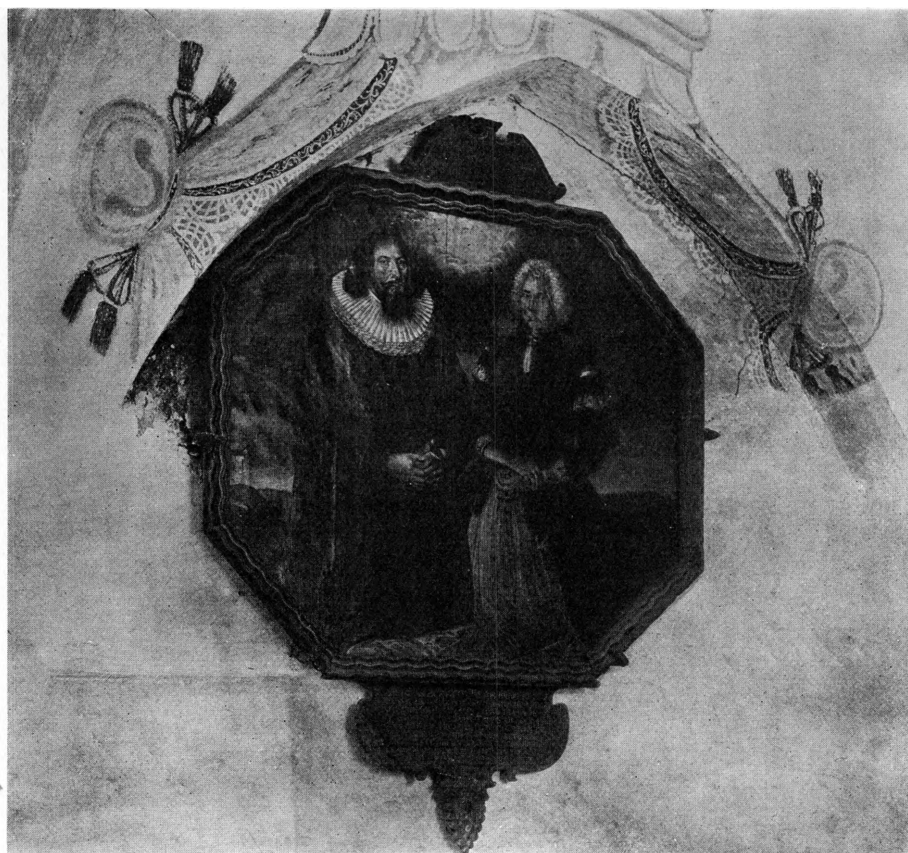
Stoleværket er fra nyere Tid; Rygpanelerne dog delvis gamle. I Kirkens østre Del er benyttet noget omdannede Endestykker fra o. 1650. Indgangspanelet i Høj-Renaissance har portalformet Ramværk, med Baandslyng i Bueslagene. Ogsaa i *Degnestolen*, vistnok fra 1578 (et Aarstal, som fandtes paa et Endestykke, men er forsvundet efter 1882), er anbragt en Gavl (Fig. 6) med reliefskaaret Indskrift fra Slutningen af 1500'erne: »Taler med hverandre om Psalmer, Lofvesa[n]g oc andelig Vis(er). Ephes. 5«. Indskriften er dels anbragt i et Skjold foroven, dels i Tværskrift ned over Forsiden. Stoleværkets Staffering svarer til Prædikestolens. *Skriftestol*, i Koret, ret medtaget, blev fjernet ved Istandsættelsen 1923 og henlagt paa Vaabenhusloftet. To i dens indvendige Fyldinger anbragte *Malerier* ophængtes paa Korvæggen. De forestiller: 1) en Præst siddende i en aaben Skriftestol og læggende sin Haand paa Hovedet af en knælende Synder, 2) Aron i ypperstepræstelig Dragt, og er sikkert malet af Hans Lauridsen 1681.

Klokker. 1) Skriftløs, af gotisk Form, med to Ringe paa Kronen og een ved Slagringen. Tvm. 90 cm.

2) »Omstøbt 1861 af Gamst og Lunds Efterfølgere«. 1570 fik Kirkeværgerne Lov til at oppebære Kirketienden af Sognet for dette Aar, til Betaling af en Klokke, de nyelig havde ladet støbe⁵.

GRAVMINDER

Epitafium (Fig. 8)⁶ over Andreas Schytte, Præst i Lynge og Braaby i <40> Aar, født 1634, død <1716>, og Hustru Elizabetha Knoph [i Følge Kirkebogen begravet 10. April 1690, 66 Aar gl.]. Maleri af Ægteparret, paa Lærred, 130 x 153 cm, i samtidig ottekantet Ramme med broget malede Flammelister. Indskriften, paa Latin, med Versaler er malet i et Nedhæng. Epitafiet er op-

M. M. 1914

Fig. 8. Lyng. Epitafium 1680, over Sognepræst Andreas Schytte og Hustru.

hængt paa Korets Nordvæg og omgivet af en paa Hvælvingskappen og Væggen kalkmalet Baldakin, i hvilken der er en Kartouche med en af Præsten forfattet latinsk Indskrift:

»Hanc rogo mercedem vivos post fata laborum
 »ad reditum domini ne turbent ossa beati
 »cernit enim scelerum vindex atque arbiter æquus
 »iniustæ causæ deus exigit ante tribunal.

1680 A. S.

(»Denne Løn udbeder jeg af de levende, naar jeg er død: at de indtil Herrens Genkomst ikke forstyrrer den saliges Ben; thi Gud, som straffer Misgerningerne, ser det, og som en retfærdig Dommer over en uretfærdig Sag drager han dem til Ansvar for sin Domstol«).

Marmortavle i Ramme af Neksø-Sandsten over Sognepræst Jørgen Langhoff, født 17. Okt. 1767, død 4. Maj 1822. Paa Vaabenhuses Vestmur.

To *Mindetavler* over Sognets Faldne 1848—50 og 1864, med Vers af Inge-mann og M. Rosing. I Nordkapellet.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1711—19 (RA). Dokumenter til Skøde 21. Apr. 1711, Læg Næsbyholm 3, I—III (RA); heri Inventarium 1709. — Kaldsbog 1738—1891 (LA). — Præsteindberetninger 1755 og 1808 (NM). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1882, af C. M. Smidt og M. Mackeprang 1914. Revideret af P. N. og V. H. 1933.

¹ Repertorium Nr. 678; Kanc. Brevbøger 25. Juli 1607; Kronens Skøder II, 607.

² Indberetning af J. Kornerup 1892; Kornerups Notebog VI, 66, med Skitse (NM).

³ Kh. S. I. R. I, 285.

⁴ Malerens Fornavn maa være glemt ved Opmaalingen; han hed Hans Lauridsen, sml. Danmarks Kirker. Præstø Amt. S. 1087 f.

⁵ Kanc. Brevbøger

6. Maj 1570.

⁶ Lund: Danske malede Portrætter IX, 114. — Forneden tilhøjre paa Maleriet staar: »Restaurert 9 7/1859 W. Krause«.

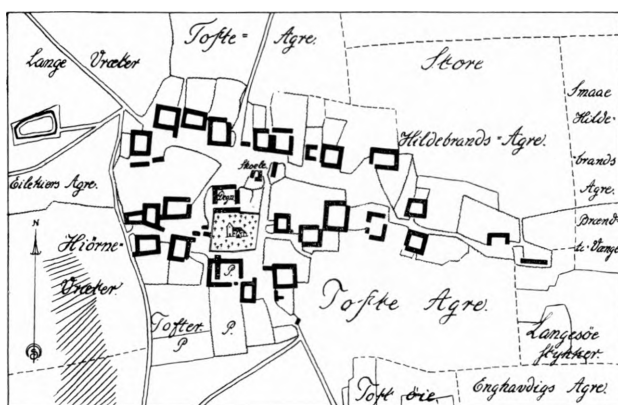

Fig. 9. Lynge 1788.